

Notat	Fra	Dato
	Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet	15. mai 2023
	Til	Ref
	Klima- og miljødepartementet	

Innspill fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) til Kunming-Montreal-avtalen.

Vi viser til invitasjonen fra Klima- og miljødepartementet, og benytter oss av muligheten til å gi følgende innspill fra DSA til oppfølgingen av det nye globale rammeverket for naturmangfold.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) er fag- og forvaltningsmyndighet på strålevern, radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall. Vi har kunnskap om nivåer og konsekvenser av radioaktiv forurensning for menneskers helse, miljø og næringsinteresser. Gjennom forvaltningen skal DSA sørge for et godt strålevern for mennesker og natur, forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall, og å minimere forurensning med radioaktive stoffer. Den nye naturavtalen er derfor høyst relevant for mange av DSAs ansvarsområder.

En av DSAs hovedoppgaver er å stille krav til virksomheter som kan påvirke naturen gjennom radioaktive utslipp og som produserer radioaktivt avfall. Ved en effektiv forvaltning av forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt utslipp kan vi bidra til å nå målene i naturavtalen.

DSA har også mange oppgaver innenfor overvåking og kartlegging knyttet til stråling og radioaktiv forurensning. Det er viktig for å kunne se effekter av virksomhet som skjer i Norge, vurdere mulige tiltak som bør iverksettes og om disse tiltakene har ønsket effekt. Overvåking og kartlegging er viktige verktøy for å danne et godt kunnskapsgrunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning av naturmangfold. Vi ser likevel et behov for mer samarbeid og informasjon- og kunnskapsutveksling.

Videre er det viktig at Norge anerkjenner behovet for en helhetlig tilnærming ved å se på sammensatte pressfaktorer og samvirke-effekter som kan påvirke naturmangfold.

Internasjonalt samarbeid står sentralt for dette arbeidet, og følges opp bla. gjennom deltagelse i havmiljøkonvensjonen OSPAR, som omhandler kunnskap om utslipp og fremmer tiltak for å redusere fremtidige utslipp.

DSA mener det i oppfølging av den nye avtalen er nødvendig med fokus på alle typer forurensning, også lysforurensning og radioaktiv forurensning.

Det er viktig å ikke holde natur, miljø og klima som separerte “temaer”, da disse påvirker hverandre gjensidig. Et eksempel på dette er naturlig stråling, som har økt de siste 30 årene. Lys påvirker alt levende, både på land og i havet. Når miljøet endres, enten av klima eller annet, kan vi også få endringer i strålingsmiljøet. UV-stråler og optisk stråling er den strålingstypen som påvirker naturen mest, og gjennom overvåkning har vi sett at selv små endringer i optisk stråling kan få konsekvenser for biodiversiteten i Norge - særlig påvirket blir insekter! Tiltak mot naturlig stråling er begrenset, men det er stort potensiale for å iverksette tiltak som kan begrense økningen, gjennom for eksempel å minimere klimaendringene. Vi trenger mer kunnskap om konsekvensene av optisk stråling på både natur, miljø og klima.

Norge står ovenfor store utfordringer i arbeidet med opprydning etter atomvirksomhet i Norge. Dekommisjonering av de tidligere forskningsreaktorene på Kjeller og i Halden vil medføre betydelige mengder høyradioaktivt avfall. Dette er avfall vi i Norge per dags dato ikke har noen håndteringsløsning for. Dekommisjonering av de norske atomanleggene vil også ha påvirkning på naturen, og miljøhensyn står sentralt i dette arbeidet. Det er første gang atomanlegg skal dekommisjoneres i Norge, og vi er avhengig av internasjonalt samarbeid.

Andre kilder til radioaktiv forurensning som vil bli mer og mer aktuelt er økt forskning på, produksjon og bruk av nukleærmedisin, som radioaktive legemidler i kreftbehandling. Det er en voksende industri i Norge, og det forskes mye på dette og nye radioaktive legemidler er stadig under utvikling. Nye avfallsfraksjoner og utslipp av radioaktive stoffer som kan ha påvirkning på naturen er områder hvor det er behov for økt kunnskap hos både virksomheter og myndighetene, og hvor internasjonalt samarbeid står sentralt. Ny produksjon må ikke igangsettes før det finnes forsvarlige avfallsløsninger og som sikrer at miljøhensyn ivaretas. Parallelt følger DSA også med på «potensialet» for radioaktiv forurensning, dvs. kunnskap om mulige kilder, og det å redusere risikoen for utslipp av radioaktiv forurensning både i Norge og i våre nærområder. Større infrastrukturprosjekter i områder med høy forekomst av potensielt syredannende bergart og økt aktivitet i mineralindustrien kan medføre en risiko for radioaktiv forurensning. Masser som inneholder naturlig forekommende radioaktive stoffer som f.eks alunskifer må håndteres forsvarlig for å unngå at forurensningssituasjoner oppstår, det samme gjelder for mineralindustrien.

Internasjonalt kan man trekke frem miljøkonvensjonen ESPOO – som gjelder potensiale for forurensning, og bruk av konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven som verktøy for å kartlegge miljøkonsekvensene og tiltak for å forebygge utslipp fra atomanlegg som skal dekommisjoneres, nukleære anlegg som planlegges bygges eller utvides i våre nærområder. DSA er også forurensningsmyndighet for akutt radioaktiv forurensning, og som beredskapsetat vurderer vi også miljøaspektene av en eventuell hendelse som kan medføre radioaktiv

forurensning. Å være forberedt på, og forebygge, situasjoner som kan legge press på naturmangfoldet er viktig og bør være en naturlig del av rammeverket.

Norges forutsetninger for å nå målene i naturavtalen

DSA mener at Norge har gode forutsetninger for å nå målene i naturavtalen. Det bør bygges på det gode arbeidet fra Aichi-målene samt annet relevant internasjonalt arbeid gjennom f.eks OSPAR-konvensjonen. Også nasjonalt kreves det rammeverk som både fremmer og oppfordrer til bevaring av naturmangfold og biodiversitet på tvers av sektorer, og slik kan Norge gå foran som et godt eksempel.

DSA mener at Norge bør videreføre vår lederrolle, gjennom å holde fanen høyt i oppfølging av naturavtalen. Dette kan vi vise ved å være tidlig ute med å levere en god nasjonal handlingsplan. Gjennom en helhetlig tilnærming med målrettet politikk og effektive virkemidler, har Norge gode forutsetninger for å nå målene i naturavtalen.